

بررسی تفریحات موثر بر سلامت جامعه شهری در ایران و پیشنهاد مداخلات گزارش یک صفحه ای

- متوسط زمان اوقات فراغت در ایران ۹۰ روز در سال و در جهان ۸۰ روز در سال میباشد.
- تفریحات کنونی در جامعه شهری کشور به ویژه نوجوان در حال حاضر بیشتر به صورت فردی، غیرفعال و رایانه ای است.
- از دیدگاه خبرگان تفریحات مجازی-الکترونیکی مثل تلویزیون و بازیهای رایانه ای می تواند باعث عوارض زیر گردد:
 - (۱) اشکال در تعاملات بین فردی
 - (۲) تمایل به پرخشگری و خشونت به دلیل انجام بازیهای رایانه ای خشن
 - (۳) کم تحرکی
 - (۴) کشیده شدن به سمت انواع آسیب های اجتماعی
- در کشور ما نمی توان سازمانی را به عنوان تنها متولی تفریحات و اوقات فراغت نام برد. امور مرتبط با سیاست گذاری کلان در حوزه اوقات فراغت به عهده شورای عالی جوانان می باشد که با ترکیب نمایندگان عضو شورای عالی جوانان تشکیل و مسئولیت تدوین سیاستهای کلان در این زمینه را عهده دار می باشد. سازمانها و دستگاههای زیادی از جمله وزارت آموزش و پرورش، وزارت ورزش و جوانان، شهرداریها، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ... در این امر دخالت دارند.
- مطالعه اسناد بالادستی نشان می دهد که در زمینه ساماندهی اوقات فراغت تاکنون موارد زیر اجرا شده است:
 - (۱) تصویب سند ملی توسعه و ساماندهی امور جوانان، برنامه ساماندهی اوقات فراغت جوانان در نوزدهمین جلسه شورای عالی جوانان کشور و در اردیبهشت سال ۱۳۸۴ در هیات محترم وزیران. ساختار اجرایی این سند در چهار سطح سیاست گذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت طراحی شده است. در این سند سهم و نقش همه سازمانهای ذینفع تعیین شده است.
 - (۲) تهیه و تدوین و ابلاغ دستورالعمل اجرایی غنی سازی اوقات فراغت به استان ها در سال ۸۷
 - (۳) استقرار سامانه اطلاعاتی پایگاه های اوقات فراغت از سال ۸۷ و ارتقاء آن به پورتال جامع اوقات فراغت در سال ۹۱ به آدرس اینترنتی <http://faraghat.ir>
 - (۴) برپایی نمایشگاه غنی سازی اوقات فراغت در استانها از سال ۸۷
- در حال حاضر دو مشکل عمده در این حوزه است:
 - (۱) ضعف اطلاع رسانی در مورد برنامه های اجرا شده در حوزه تفریحات و اوقات فراغت (۲) عدم توجه به نیاز و خواسته مخاطبین
- برای بهبود وضعیت تفریحات و اوقات فراغت راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد:
 - (۱) **شناخت رسانه مناسب** برای انتقال پیام و اطلاع رسانی مناسب در زمینه برنامه های سازمانهای متولی در زمینه اوقات فراغت به گروههای هدف.
 - (۲) **شناخت نیازهای مخاطبان** در زمینه تفریحات و اوقات فراغت به تفکیک گروه سنی، موقعیت جغرافیایی (روستایی و شهری)، اجتماعی، انسانی، اقتصادی و حتی سیاسی افراد جامعه.
 - (۳) **تدوین برنامه اطلاع رسانی** مناسب با توجه به گروه هدف هر برنامه و انتقال پیام از طرق رسانه مناسب با تکیه بر تفریحات فعال و گروهی.
- با اینکه از راه اندازی سامانه اینترنتی فراغت <http://faraghat.ir> حدود سه سال می گذرد اما به نظر میرسد که هنوز تا تبدیل شدن به یک سایت جامع اطلاع رسانی در زمینه تفریحات راه درازی درپیش دارد.

بررسی تفریحات مؤثر بر سلامت جامعه شهری در ایران و پیشنهاد مداخلات گزارش سه صفحه ای

- متوسط زمان اوقات فراغت در ایران ۹۰ روز در سال و در جهان ۸۰ روز در سال میباشد. هدف از طرح حاضر تحلیل وضعیت موجود تفریحات مؤثر بر سلامت در جامعه شهری تهران و پیشنهاد مداخلات می باشد.
- روش اجرا: داده های مورد نیاز در مطالعه از دو منبع بدست آمد. (۱) مرور مستندات (۲) نظرات خبرگان و ذینفعان. جهت بررسی مستندات و مقالات موجود با استفاده از کلیدواژه های مناسب یک جستجو در موتور های جستجوگر انجام شده و کلیه مقالات و مستندات مربوطه استخراج گردید. پس از تهیه الگوی مفهومی مطالعه مستندات دسته بندی شدند و از روی آنها مفاهیم، تئوری ها و نظریه ها و خلاصه ای از مطالعات انجام شده در کشور استخراج گردید. پس از تعیین خبرگان و بدست آوردن اطلاعات تماس آنان، ابتدا جهت آشنایی آنها، فایل پرسشنامه و مدل مفهومی مطالعه برای آنان توسط ایمیل فرستاده شد و سپس تیم تحقیق با وقت قبلی جهت مصاحبه حضوری به ایشان مراجعه نمودند. پرسشگر در طول مصاحبه، پاسخها را به صورت نکات کلیدی (key point) یادداشت میکرد و همچنین علاوه بر آن، تمام مصاحبه های انجام شده با کسب اجازه از مصاحبه شوندگان ضبط شده و پس از اتمام هر مصاحبه، مجدداً گوش داده شدند و نکات کلیدی تکمیل شدند. پاسخها به روش تحلیل درون مایه ای (Thematic Analysis) مورد تحلیل قرار گرفتند؛ بدین صورت که تم ها یا درونمایه ها به عنوان کوچک ترین واحدهای معنی دار استخراج، کد بندی و طبقه بندی شدند.

شکل شماره ۱: الگوی مفهومی مطالعه

خلاصه نتایج:

تفریحات کنونی در جامعه شهری کشور به ویژه نوجوان در حال حاضر بیشتر به صورت فردی، غیرفعال و رایانه ای است. به اعتقاد مصاحبه شوندگان از مهمترین عوامل آن می توان به موارد زیر اشاره کرد:

(۱) تک فرزندی: به نوعی تنها همبازی بچه پدر و مادرش هستند که آنها هم به دلیل مشغله سعی می کنند تا فرزند خود را با تفریحات

(۲) کوچک شدن مترای منازل: که بالتبع باعث کاهش میزان سرانه زیر بنا و "آپارتمانی شدن" گردیده.

(۳) عدم امنیت: (الان فور پدر و مادر هم تربیح می دهند که فرزندشان کوشه منزل بنشیند و تلویزیون تماشا کند و یا با تبلت بازی کند تا اینک توی کوبه برود).

(۴) افزایش سرعت شکاف بین نسلی: که باعث می شود تا نوجوانان در شبکه های اجتماعی به سراغ همفکران خود بگردند. "نه تنها دنیای من با دنیای فرزندانم متفاوت است، بلکه دفتر بزرگتر من هم زبان فواهر کوپلکترش را متوجه نمی شود"

- از دیدگاه خبرگان تفریحات مجازی-الکترونیکی مثل تلویزیون و بازیهای رایانه ای می تواند باعث عوارض زیر گردد:

(۵) اشکال در تعاملات بین فردی

(۶) تمایل به پرخاشگری و خشونت به دلیل انجام بازیهای رایانه ای خشن

(۷) کم تحرکی

(۸) کشیده شدن به سمت انواع آسیب های اجتماعی

جدول شماره ۳: عمده اقدامات و برنامه های سازمان ها برای استفاده از اوقات فراغت و تفریحات

ردیف	نام سازمان	اقدامات انجام شده در زمینه ساماندهی اوقات فراغت
۱	شهرداری تهران	<ul style="list-style-type: none"> توسعه بوستان ها و فضای سبز شامل: بوستان مینیاتوری، بوستان نوروز، باغ ایرانی پاتوق و سرای محلات مراکز فراموز تاسیس مراکز تفریحی جدید شامل: باغ پرندگان، آبشار تهران، باغ موزه قصر، دریاچه چیتگر، دریاچه شهدای خلیج فارس
۲	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> تاسیس و راه اندازی مراکز استراحتگاهی (ویژه جامعه کار و تولید) در سطح کشور تاسیس و راه اندازی مجموعه های ورزشی (ویژه جامعه کار و تولید) در سطح کشور تشکیل ستاد امور فرهنگی با هدف برنامه ریزی و اجرای برنامه های فرهنگی در بنگاه های اقتصادی کشور اعزام رابطین فرهنگی در بنگاه های اقتصادی کشور تشکیل کتابخانه های سیار
۳	وزارت ورزش و جوانان (شورای عالی جوانان)	<ul style="list-style-type: none"> دهکده کوهستانی سیب مهارت آموزی شامل: مهارت های فنی و حرفه ای، مهارت های زندگی (سبک زندگی اسلامی) نهضت کتابخوانی نهضت فعالیت های ورزشی نهضت فعالیت های دینی و قرآنی مشارکت های اجتماعی و فرهنگی فعالیت های اردویی شامل اردوهای راهیان نور، اردوهای جهادی و اردوهای هویت آفرین
۴	وزارت آموزش و پرورش	<ul style="list-style-type: none"> اردوهای دانش آموزی مزرعه تابستانی من مراکز دارالقرآن الکریم کانون های فرهنگی - تربیتی کتابخانه های آموزشگاهی مجتمع ها و سالن های ورزشی پایگاه های عمومی و تخصصی اوقات فراغت پایگاه های بسیج دانش آموزی مناطق و شهرستان ه پایگاه های سازمان جوانان هلال احمر پژوهش سراها سالن های سینمایی دانش آموزی مراکز اتحادیه انجمن های اسلامی دانش آموزی مراکز کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان سازمان دانش آموزی
۵	وزارت کشور	<ul style="list-style-type: none"> توسعه و حمایت از برنامه های تفریحات سالم غنی سازی اوقات فراغت

- در کشور ما نمی توان سازمانی را به عنوان تنها متولی تفریحات و اوقات فراغت نام برد. امور مرتبط با سیاست گذاری کلان در حوزه اوقات فراغت به عهده شورای عالی جوانان می باشد که با ترکیب نمایندگان عضو شورای عالی جوانان تشکیل و مسئولیت تدوین سیاستهای کلان در این زمینه را عهده دار می باشد. سازمانها و دستگاههای زیادی از جمله وزارت آموزش و پرورش، وزارت ورزش و جوانان، شهرداریها، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و ... در این امر دخالت دارند که مداخلاتی به صورت پراکنده و جزیره ای انجام داده اند.
- مطالعه اسناد بالادستی نشان می دهد که در زمینه ساماندهی اوقات فراغت تاکنون موارد زیر اجرا شده است:
 - ۵) تصویب سند ملی توسعه و ساماندهی امور جوانان، برنامه ساماندهی اوقات فراغت جوانان در نوزدهمین جلسه شورای عالی جوانان کشور و در اردیبهشت سال ۱۳۸۴ در هیات محترم وزیران. ساختار اجرایی این سند در چهار سطح سیاست گذاری، برنامه ریزی، اجرا و نظارت طراحی شده است. در این سند سهم و نقش همه سازمانهای ذینفع تعیین شده است.
 - ۶) تهیه و تدوین و ابلاغ دستورالعمل اجرایی غنی سازی اوقات فراغت به استان ها در سال ۸۷
 - ۷) استقرار سامانه اطلاعاتی پایگاه های اوقات فراغت از سال ۸۷ و ارتقاء آن به پورتال جامع اوقات فراغت در سال ۹۱ به آدرس اینترنتی <http://faraghat.ir>
 - ۸) برپایی نمایشگاه غنی سازی اوقات فراغت در استانها از سال ۸۷
- در حال حاضر دو مشکل عمده در حوزه اوقات فراغت احساس می گردد:
 - ۱) ضعف اطلاع رسانی: ۷۱ درصد جوانان معتقدند که سازمانهای متولی اوقات فراغت، اطلاع رسانی مناسبی در این زمینه نداشته اند. ۵۷ درصد جوانان اعلام نموده اند که سازمانها و ارگانهای متولی اوقات فراغت را نمی شناخته اند.
 - ۲) عدم توجه به نیاز و خواسته مخاطبین: ۶۶ درصد جوانان معتقدند که دستگاهها و سازمانهای متولی تدوین برنامه های اوقات فراغت، در برنامه ریزی های فراغتی، چندان توجهی به خواسته ها و تقاضاهای آنها ندارند(عرضه محوری).
- برای بهبود وضعیت تفریحات و اوقات فراغت راهکارهای زیر پیشنهاد می گردد:
 - ۴) **شناخت رسانه مناسب** برای انتقال پیام و اطلاع رسانی مناسب در زمینه برنامه های سازمانهای متولی در زمینه اوقات فراغت به گروههای هدف.
 - ۵) **شناخت نیازهای مخاطبان** در زمینه تفریحات و اوقات فراغت به تفکیک گروه سنی، موقعیت جغرافیایی(روستایی و شهری)، اجتماعی، انسانی، اقتصادی و حتی سیاسی افراد جامعه.
 - ۶) **تدوین برنامه اطلاع رسانی مناسب** با توجه به گروه هدف هر برنامه و انتقال پیام از طرق رسانه مناسب با تکیه بر تفریحات فعال و گروهی.
- با اینکه از راه اندازی سامانه اینترنتی فراغت <http://faraghat.ir> حدود سه سال می گذرد اما به نظر میرسد که هنوز تا تبدیل شدن به یک سایت جامع اطلاع رسانی در زمینه تفریحات راهی طولانی درپیش دارد.